

LA REFORMA DEL SISTEMA UNIVERSITARI EUROPEU

Bolonya: fal·làcies i evidències

Bolonya desprivatitza els mestratges, els posa a l'abast de tots els universitaris, i ho fa a preus públics

- És absurd continuar oposant-se a un pla amb clars avantatges per als alumnes, els professors i la societat

FERRAN SANCHO*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 26.01.09

El mètode científic i el progrés que es deriva del seu ús descansen sobre la capacitat de llegir correctament l'evidència empírica en relació amb els fenòmens, bé siguin del món natural bé del món social, que ens envolten. La ciència està renyida amb la ideologia en la mesura en què aquesta no persegueix esbrinar la realitat, sinó reinterpretar-la.

En el debat sobre Bolonya, lamentablement, ha predominat la ideologia sobre l'anàlisi crítica. Els mites i les fal·làcies han esdevingut la icona de la ideologia anti-Bolonya. I tot plegat amanit amb la incapacitat manifesta de les autoritats del Ministeri i de la Conselleria d'Educació, del color polític actual i dels colors anteriors, de saber explicar què és realment Bolonya.

EVIDÈNCIA: el pla Bolonya persegueix unificar els crèdits --unitat de mesura de l'esforç docent d'un estudiant-- de les titulacions europees. Abans de Bolonya cada país tenia el seu sistema de crèdits, de la mateixa manera que abans cada país tenia la seva moneda, amb l'agreujant que no hi havia un tipus de canvi que convertís els crèdits de les titulacions

franceses en crèdits de les titulacions daneses. El pla Bolonya fixa el tipus de canvi, la unitat comuna d'esforç docent, per garantir la compatibilitat i la interpretabilitat dels estudis realitzats al marge del país on s'ha obtingut la titulació. Els avantatges per als estudiants, per als professors, i per a la societat en general a l'hora de clarificar l'estructura de les titulacions i promoure la permeabilitat de les carreres universitàries són tan obvis que obstinar-se a combatre una mesura sense cap contraindicació esdevé una absurditat.

El discurs, repetit insistentment, però sense cap evidència empírica contrastable, que Bolonya "privatitza", "mercantilitza", "impedeix treballar i estudiar", etcètera, ha acabat sent tan reiteratiu que, fent cas de la màxima goebbeliana, els ciutadans han acabat pensant que "alguna cosa hi ha d'haver amb Bolonya". Doncs diguem-ho ras i curt: Bolonya ni privatitza ni mercantilitza, ni impedeix compaginar treball i estudi, si més no perquè el nostre sistema universitari contempla dues vies, la presencial de sempre, fins i tot a velocitat reduïda, i l'altra, a distància, on cada estudiant pot fer el seu menú de matèries i definir el ritme que més bé s'acomodi a les seves restriccions laborals, professionals o fins i tot familiars.

EVIDÈNCIA: a Espanya el pla Bolonya ha servit per redefinir el marc legal de les titulacions. Això no era necessari, però el ministeri ho ha volgut així. La redefinició en carreres de grau, mestratges i doctorats ha permès trencar el monopoli dels mestratges de pagament. Abans de Bolonya, els mestratges eren a preu real (cost total); amb Bolonya, els mestratges passen també a ser titulacions oficials i a preus públics (cost socialment subvencionat). Per tant, Bolonya desprivatitza els mestratges, els posa a l'abast de tots els universitaris, i ho fa a preus públics.

Evidència: a Espanya els graus continuaran sent de quatre anys, no de tres com a gairebé tota la resta d'Europa. La "devaluació", en termes de durada dels estudis, es podria entendre si el ministeri hagués apostat per graus de tres anys. Però no ha estat així. Els mestratges, a més a més, podran ser d'un o de dos anys. Amb graus de tres anys, els mestratges haurien estat de dos anys, com a Europa. El model espanyol, diferent del majoritari a Europa, aposta, per tant, per iniciar l'especialització en els graus millorant les perspectives formatives de tots els estudiants. ¿Què és més progressista i què garanteix més l'accés als canals formatius, els graus de quatre anys o uns graus exclusivament generalistes de tres anys? L'evidència resulta tan aclaparadora que fa feredat veure com el relat ideològic, cec i acrític, fa calaix entre alguns estudiants i docents.

EVIDÈNCIA: la declaració de Bolonya no especifica que els nous crèdits vagin acompanyats necessàriament de noves maneres docents. A Espanya, en canvi, les agències d'avaluació de la qualitat, amb un fort component de professionals de la pedagogia, han propiciat assimilar l'adaptació de les carreres a Bolonya amb una reforma, també, dels procediments docents, tot plegat amanit amb un excés de formalismes i protocols sovint renyits amb l'agilitat funcional. Aquesta dinàmica, emparada pels poders públics, i conductiva a una més gran dedicació regular dels estudiants als seus estudis, no ha anat acompanyada de beques-salari que permetessin que els bons estudiants puguin dedicar-se a ple rendiment i amb la màxima eficiència als seus estudis. El desistiment dels poders públics ha estat tan evident i notori que ha contribuït, justament, a la gestació d'anticossos crítics entre els estudiants.

Bolonya hauria de ser una aposta per tenir autèntiques beques-salari per als millors estudiants, una aposta per captar i incorporar el millor professorat de qualsevol indret europeu, una aposta per elevar el to i la qualitat de les nostres universitats. Bons estudiants, bons professors i bones estructures per tal de progressar sense perdre'ns en el desgast de debats ideològics estèrils.

* Catedràtic d'Anàlisi Econòmica de la Universitat Autònoma de Barcelona.